

การบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่
Management of Teacher Professional Experience Training to Develop the Modern Teachers' Quality

วิลาวัลย์ จารุอริยานนท์¹
Wilawan Jaruariyanon¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งกล่าวถึงการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เหมาะสมที่จะเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมีองค์ประกอบของคุณภาพครูยุคใหม่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านคุณลักษณะความเป็นครู โดยใช้กระบวนการตามหลักการ PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง โดยแนวทางในการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน เน้นฝึกการคิดวิเคราะห์ การประเมินความเป็นครูตั้งแต่ปีแรก สถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องมีความพร้อม อาจารย์นิเทศก์มีทักษะการจัดการเรียนรู้และการวิจัย รวมทั้งครูพี่เลี้ยงเป็นแบบอย่างที่ดี

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คุณภาพครูยุคใหม่

¹สาขาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม

Abstract

This article aims to discuss the management of teacher professional experience training in Rajabhat Universities to meets quality and standard as well as appropriate for teacher professional. The three components of modern teachers' quality are knowledge, learning management and teacher characteristics. The management base on PDCA process are plan, do, check and act. The guidelines for Management of Teacher Professional Experience Training to Develop the Modern Teachers' Quality such as research based, learning by analysis, bolting teacher awareness. The faculty of education should choose the appropriate schools for training and choose supervisors with the learning management and research skills and also choose experienced teachers able to act as role models.

Keywords: Management, Teacher Professional Experience Training, Modern Teachers' Quality

บทนำ

สถาบันผลิตครู มีภารกิจในการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เหมาะสมที่จะเป็นวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) จำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบในการผลิตครู ให้ได้ครูใหม่ที่มีทั้งความเก่ง ความดี และความทันสมัยเป็น “บัณฑิตครูแบบใหม่” ที่เรียกว่า “ครูวิชาชีพ” ที่สามารถจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับยุคสมัยเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เสนอสาระที่ทำทนายและเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เรียน โดยที่ตัวครูเองเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความสุขด้วยเป้าหมายของการศึกษานอกจากจะสร้างและพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและศักยภาพสูงแล้ว ยังมุ่งสร้างและพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ยังขอเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ไว้ 4 ประเด็น โดยกำหนดให้มีการพัฒนาครูยุคใหม่เป็นประเด็นหนึ่งในการขอเสนอ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ดังนั้นการผลิต “ครูมืออาชีพ” หรือ “ครูยุคใหม่” ให้มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ จะสำเร็จลุล่วงจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของครู

สไครเวน (Scriven, 1993) กำหนดความรู้ความสามารถและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของครู 5 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ ในเนื้อหาวิชา คือ ต้องมีความสามารถเฉพาะในเนื้อหาวิชาและเข้าใจโครงสร้างของหลักสูตร
 2. ความสามารถในการสอน คือ ทักษะในการสื่อสาร การจัดการในด้านกระบวนการสอน การส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนและมีความสามารถในการจัดการเมื่อมีภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้น วางแผนปรับปรุงพัฒนาการสอน
 3. ความสามารถในการประเมิน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียน การสร้างแบบทดสอบและการบริหารการสอน ความรู้ในการให้คะแนนทั้งในส่วนที่เป็นกระบวนการและผลผลิต มีการเก็บคะแนนสะสมและรายงานผลการเรียนของนักเรียน
 4. ด้านวิชาชีพ ได้แก่ จรรยาบรรณวิชาชีพครู ทัศนคติต่อวิชาชีพครู การพัฒนาวิชาชีพครู บริการวิชาการ
 5. หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนหรือชุมชน เช่น งานวิชาการ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานความสัมพันธ์กับชุมชน งานอาคารสถานที่ งานอนามัย งานสหกรณ์ เป็นต้น
- ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน (2557) ได้กล่าวถึงทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ว่ามีลักษณะ 7 ประการ ดังนี้
1. รู้ลึก สร้างความรู้ บูรณาการความรู้ทั้งเนื้อหา การสอน และผู้เรียน
 2. มีความคิดสังเคราะห์ วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทางการสอนได้
 3. มีวิสัยทัศน์ ตกผลึกทางความคิด คาดการณ์และสอนเพื่ออนาคตได้
 4. ตามทันแนวคิดของโลกใช้เทคโนโลยีใหม่และชี้แนะข้อดีข้อเสียให้กับผู้เรียนและสังคมได้

5. สอนให้เด็กเติบโตเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้คิดและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ได้ พร้อมผลักดันสู่โลกภายนอก

6. เข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม

7. มีบทบาทความเป็นผู้นำในด้านการทำงาน การสอน และในวิชาชีพ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ครูสภา และสำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพของครูไว้ อย่างชัดเจน โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) โดยกำหนด ลักษณะของสาขา ว่าเป็นศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะและ จิตวิทยาการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ การผลิตครู ใหม่หรือการเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษา ก่อนประจำการ รวมทั้ง การพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาประจำการ สำหรับการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ การจัด การศึกษา ในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาครู และวิชาเอกที่จะสอน ทั้งในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการซึ่งเชื่อมโยงและบูรณาการ กับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อ พัฒนาคนทั้งในวัยเรียนและนอกรั้วเรียนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ มี การพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญประการหนึ่งของการผลิตครูที่กล่าวได้ว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาใดที่จะพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ เนื่องจากการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้ นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะ การสอนของตน ตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ (Montana State University, 1989 อ้างถึงใน ปญฺชร์สมิ์ เต็มชัย, 2546) เป็นการเตรียม นักศึกษาให้มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ ที่แท้จริง ได้ทำงานร่วมกับครูและบุคคลอื่น ๆ ได้รู้จัก เด็ก มีโอกาสเป็นผู้นำ ช่วยให้นักศึกษาได้ปรับปรุง ตนเองในด้านต่าง ๆ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ดี หมายถึงโอกาสที่นิสิตได้รับการฝึกฝนอย่างหลากหลาย ได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดี ค้นคว้าแก้ปัญหาที่ท้าทาย รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น สามารถสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับทุกคนในองค์กรเกิดความรู้สึกร่วมใจ ในสภาพของวิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะนักศึกษาวิชาชีพครูได้ฝึกปฏิบัติการสอนและ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ของครู ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างนักศึกษา วิชาชีพครูให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความศรัทธาต่ออาชีพ และมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นการบูรณาการการให้ ความรู้เชิงทฤษฎี และฝึกปฏิบัติซึ่งจะทำให้ การฝึก ประสบการณ์วิชาชีพมีคุณค่า โดยการจัดประสบการณ์ ต้องพิจารณาว่าประสบการณ์อะไรที่ผู้เรียนควรได้รับ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปญฺชร์สมิ์ เต็มชัย (2546) ได้สรุปแนวคิดในการจัด

ประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาจากนักการศึกษา
สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดคุณลักษณะของนักศึกษา
ที่ต้องการให้เกิดจากการปฏิบัติทั้งด้านความรู้ ทักษะ
และทักษะ

2. ภาที่นักศึกษาจะออกไปฝึกประสบการณ์
วิชาชีพควรเรียนรู้รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่
ออกไปฝึก รู้จักการแก้ปัญหาและวิเคราะห์สถานการณ์
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล ปลูกฝังทัศนคติที่ดี
ต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและจริยธรรม
ในวิชาชีพ ฝึกทักษะเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
ควรมุ่งประสานทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติให้ควบคู่กันไป
ให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้
มากที่สุด

3. ประสบการณ์จะต้องนำไปสู่การพัฒนา
แรงจูงใจในตัวผู้เรียนเนื่องจากเป็นปัจจัยเสริมสร้าง
ให้ผู้เรียนใฝ่รู้ มีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเอง
ทั้งด้านความรู้ ความสามารถและทักษะด้านอื่น ๆ ไป
ในทางที่สร้างสรรค์

4. ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ควรเน้นการสร้างมนุษยสัมพันธ์และทักษะการติดต่อสื่อสาร
กับบุคคลอื่น การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบ การให้
ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานมีความพอใจในงานที่ต้อง
ปฏิบัติ

5. ควรจัดประสบการณ์ให้นักศึกษา
ได้รับตั้งแต่ระยะแรก ๆ ที่นักศึกษาได้เรียนวิชาชีพ
โดยให้ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นทีละน้อยจากสิ่งง่าย
ไปสู่สิ่งที่ยากและจัดต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้ง
หลักสูตร

6. ควรกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์
รูปแบบและการวางแผนที่ชัดเจน จัดให้มีการนิเทศ
แก่นักศึกษา

7. ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาควรมีทัศนคติที่ดี
ต่อการสอน ให้ความสนใจต่อพัฒนาการของนักศึกษา
เป็นรายบุคคลและมีเวลาให้คำแนะนำปรึกษาแก่
ผู้เรียนนอกเวลาเรียนได้ เป็นแบบอย่างที่ดี มีทักษะ
ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษารวมทั้ง
ให้ข้อมูลย้อนกลับ

8. สถาบันผลิตครูควรประสานความร่วมมือ
กับโรงเรียนและผู้ใช้ครูในการส่งเสริมการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
สร้างความตระหนักในภาระหน้าที่ในการทำงาน
ร่วมกับสถาบันการผลิต

องค์ประกอบของคุณภาพของครูยุคใหม่ และแนวทางการบริหารจัดการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ

องค์ประกอบของคุณภาพของครูยุคใหม่
และแนวทางการบริหารจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
เพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ได้จากการสังเคราะห์
คุณลักษณะตามมาตรฐานของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน
ได้แก่ ครูสภา สำนักงานรับรองและประเมินการศึกษา
และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและ
การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านการผลิตครู รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สรุปเป็นองค์ประกอบและแนวทาง (วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์,
2556) ดังนี้

1. ด้านวิชาการหรือความรู้ หมายถึง
นักศึกษาต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาเฉพาะอย่าง
ลึกซึ้ง ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ (ทักษะ) และมีความรู้
วิชาชีพครู โดยความรู้ในเนื้อหาวิชาเฉพาะและวิชาชีพ
ครูไม่น้อยกว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี
สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์และมาตรฐาน

วิชาชีพครูของครูสภา ดังนั้นอาจารย์ผู้สอน และผู้บริหารคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ควรมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1.1 คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง จัดผู้สอนที่มีคุณวุฒิตรงตามสาขาและจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักศึกษาได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชาที่มุ่งลึกทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

1.2 อาจารย์ผู้สอนควรเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ใหม่ (Transformative education) โดยมุ่งที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) ฝึกให้นักศึกษามีทักษะการคิด แก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based) แบบโครงการเป็นฐาน (Project based) แบบวิจัยเป็นฐาน (Research Based) สอนวิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) ส่งเสริมให้นักศึกษาศึกษาหาความรู้ใหม่เนื้อหาวิชาด้วยตนเอง ให้นักศึกษาฝึกทักษะการวิเคราะห์ให้มาก

1.3 การจัดประสบการณ์ควรมุ่งประสานทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติควบคู่กันโดยให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติและหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริงมากที่สุด และเชิญครูที่ประสบความสำเร็จมาถ่ายทอดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ก่อนที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรได้เรียนรู้รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่ออกไปฝึก รู้จักการแก้ปัญหา และวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึงความสามารถในการใช้ทักษะในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยสามารถบูรณาการความรู้ในสาขาเฉพาะและความรู้ในวิชาชีพครูมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

2.1 การจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาคูตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้

2.2 การจัดสภาพแวดล้อม โดยจัดกระบวนการเรียนรู้เหมือนที่นักศึกษาจะไปจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน

2.3 อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพครูฝึกทักษะในการพัฒนาผู้เรียนให้แก่นักศึกษาคู โดยฝึกให้นักศึกษาคูวิเคราะห์ผู้เรียนให้ครอบคลุม ทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคล การจำแนกกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยนักศึกษาต้องมีทักษะในการพัฒนาเด็กทั้ง 3 กลุ่มได้ รวมทั้งทักษะในการปฏิบัติงานครูด้านอื่น ๆ ด้วย

3. ด้านคุณลักษณะความเป็นครู หมายถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู จรรยาบรรณวิชาชีพครู บุคลิกภาพที่เหมาะสมกับความเป็นครู และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้แก่นักศึกษาคูตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ และมาตรฐานวิชาชีพครูของครูสภา

3.2 การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและจริยธรรมในวิชาชีพฝึกทักษะเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ฝึกทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ระบุบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาคูได้เรียนรู้สภาพจริงของโรงเรียน เช่น การมอบหมายให้ไปศึกษาสภาพโรงเรียน

การจัดการในห้องเรียน การปฏิบัติงานของครู และจัดทำรายงานเกี่ยวกับโรงเรียนตั้งแต่เรียนอยู่ ปี 1 เป็นต้นไป การเชิญครูต้นแบบ ครูที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีมาบรรยาย ถ่ายทอดประสบการณ์

3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

3.4 คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์คัดเลือกโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งมีความพร้อมและมีความเข้าใจเรื่องการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคัดเลือกครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ เข้าใจเทคนิคการฝึกสอน (Coaching) และเป็นแบบอย่าง (Role model) ที่ดีของนักศึกษา โดยคณะคัดเลือกอาจารย์นิเทศก์ที่มีความพร้อม ได้แก่ มีประสบการณ์ในการสอนและการนิเทศ มีวุฒิการศึกษาตรงตามสาขาที่นิเทศ มีความรู้ ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ และการวิจัย ให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอจนสามารถเห็นพัฒนาการของนักศึกษาได้

กระบวนการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่

กระบวนการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ มี 4 ขั้นตอนตามกระบวนการ PDCA (วิลาวัดณ์ย์ จารุอรียานนท์, 2556) ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรวางแผนการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามแนวทางดังนี้

1.1 วางแผนร่วมกันตั้งแต่แรกในเรื่องการจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ซึ่งบาง

สาขาวิชาเป็นหลักสูตรที่คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และคณะอื่นร่วมผลิต เช่น คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

1.2 ตั้งคณะกรรมการฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/ผู้แทนคณาจารย์ ผู้แทนจากคณะที่ร่วมผลิตครู และอาจมีผู้แทนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแต่ละสาขาด้วยเพื่อให้ได้มีส่วนร่วมและเกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.3 คณะกรรมการฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพวางแผนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1.3.1 พัฒนาความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เป็นเครือข่าย และแสวงหาโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพิ่มเติม โดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และมีความพร้อมทั้งในด้านผู้บริหาร และครูพี่เลี้ยง

1.3.2 จัดทำแผนการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรมพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครูควรเริ่มตั้งแต่ นักศึกษาเรียนในชั้นปีที่ 1 เป็นต้นไป ในทุกภาคเรียน โครงการที่ควรดำเนินการในปีแรก เพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู เช่นโครงการปมเพาะความเป็นครู หล่อหลอมความเป็นครู

1.3.3 วางแผนกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ เริ่มจากการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และคุรุสภา โดยพิจารณาให้เนื้อหาวิชาชีพครูทุกรายวิชา มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ นอกจากนั้นควรมี

การวางแผนดำเนินโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในรายวิชาชีพรด้วย เตรียมการสำหรับการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2) ด้านนักศึกษาจัดการปฐมนิเทศนักศึกษาเพื่อชี้แจงกระบวนการและข้อกำหนดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูการจัดโครงการ/กิจกรรมอบรมเพื่อทบทวน เพิ่มเติมความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง

3) ด้านอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน จัดการประชุมทำความเข้าใจกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเชิญผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ เช่น กำหนดการ บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกณฑ์การประเมินผล และเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จัดการอบรมให้ความรู้และทักษะการเป็นครูพี่เลี้ยง (coaching and mentoring)

2. การปฏิบัติ (Do) เป็นการดำเนินกิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแผน ซึ่งรวมถึงการดำเนินการในภาพรวมของคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในการผลิตครู มีแนวทางดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาระบบการบริหารหลักสูตรให้มีความเข้มแข็งหากเป็นหลักสูตรที่มีคณะร่วมผลิตควรวางแผนร่วมกันตั้งแต่เริ่มแรก และมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่เป็นผู้แทนจากคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ร่วมวางแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

2.2 ด้านนักศึกษา นักศึกษาครูปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยและโรงเรียนนักศึกษาฝึกประสบการณ์

วิชาชีพครู ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาที่ศึกษา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การจัดทำโครงการวิชาการ/โครงการพัฒนาผู้เรียนและการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่ของครูรวมทั้งงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.3 ด้านอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จัดประชุมผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง จัดโครงการพัฒนาอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง

3. การตรวจสอบ/ติดตามประเมินผล (Check) ควรมีแนวทางการติดตามและประเมินผลดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการ การจัดประชุมหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแต่ละภาคเรียนโดยเชิญผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ประชุมร่วมกับฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อประเมินผลในภาพรวมของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การจัดกิจกรรมสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษารายงานผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยจัดในรูปแบบที่ให้นักศึกษาได้นำเสนอผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3.2 ด้านนักศึกษา ควรติดตาม/ประเมินผลด้านความรู้ในวิชาที่สอน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านคุณลักษณะครู โดยใช้วิธีการหลากหลายและครอบคลุม

3.3 ด้านอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน ติดตามและประเมินนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์กำหนด

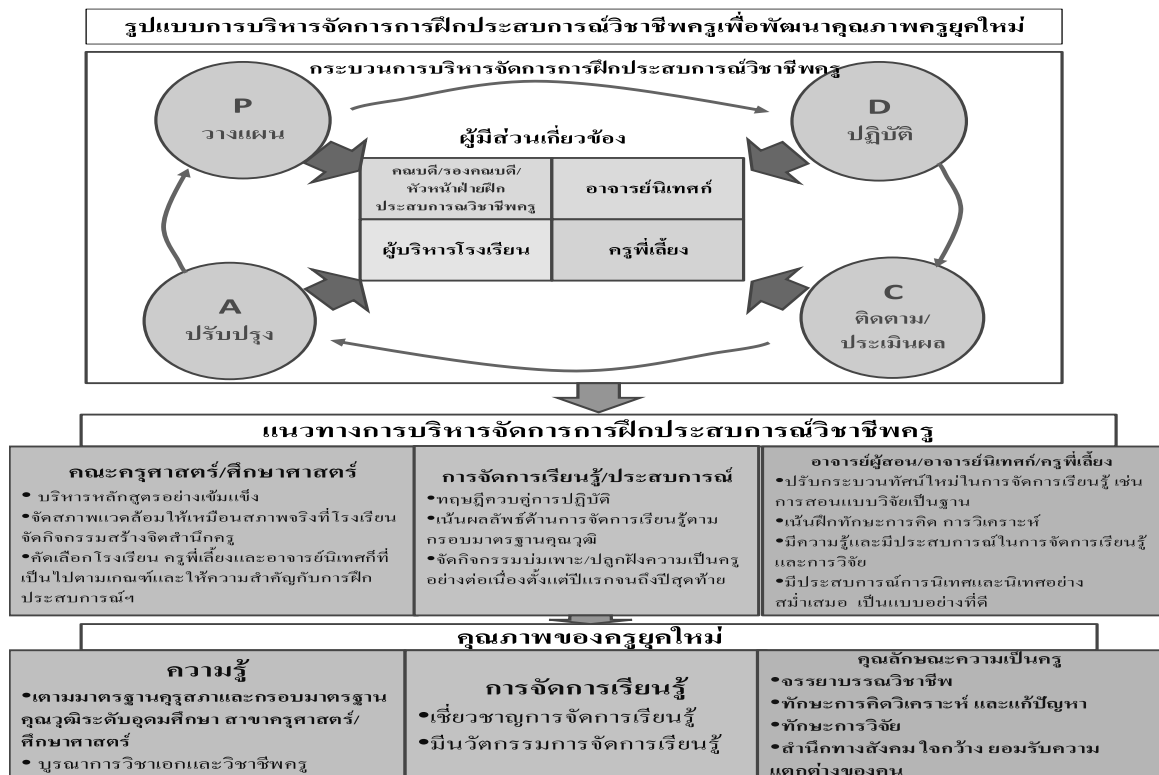
4. การปรับปรุง (Act) เป็นการนำผลการประเมินและติดตามผลการดำเนินการกิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งรวมถึงการดำเนินการในภาพรวมของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในการผลิตครู เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรมีแนวทาง ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารจัดการ คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์นำผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นำผลการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหาร

โรงเรียน โดยอาจเพิ่มเติมแบบประเมินโดยนักเรียนรวบรวมเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4.2 ด้านนักศึกษา นำผลการประเมินจากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน รวมทั้งผลการประเมินตนเองมาปรับปรุงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4.3 ด้านอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน นำผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากนักศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการประชุมหรือร่วมกันระหว่างหน่วยงานผลิตครู (คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์) และโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาปรับปรุงกระบวนการที่นักศึกษาวิชาชีพครู

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่
ที่มา: วิลาวัณย์ จารุอรุณานนท์ (2556).

เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะเป็น
ได้ฝึกปฏิบัติการสอนและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ของครู ซึ่ง
จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นผู้ที่มีความ
รัก ความศรัทธาต่ออาชีพและมีความรู้ความสามารถ
ที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ
โดยกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ

คณะศึกษาศาสตร์ที่กำหนดขั้นตอนตามหลัก PDCA
โดยกำหนดแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องในการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพดำเนินการอย่างเป็นระบบทำให้
การบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
สามารถผลิตครูยุคใหม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานของ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุญศรี สมิ เต็มชัย. (2546). *การพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษา วิชาชีพครู*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สนิลรัตน์. (2557). *เอกสารการบรรยาย ในเรื่อง ครูในศตวรรษที่ 21*. ในงานประชุมวิชาการ “อภิวัดมนการ เรียนรู้ สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. ที่อิมแพค เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561): พิมพ์และปรับปรุงครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์. (2556). *รายงานการวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาครูยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- Scriven, Michael. (1993). *Duties of the teacher*. Klamazoo: Ellsworth Hall.